

THE MIGRATIONIST POLICY OF THE SOVIET REGIME IN RSS MOLDOVA (1947-1953)

Ruslan Șevcenco

PhD, The Institute of Efficient Politics, Chișinău, Moldova

Abstract: This article covers the implementation of the Soviet regime organized recruitment of workers from the Moldavian SSR in different regions of the USSR. An organized set of work pursued the goal of gradual denationalization of the Republic, the replacement of indigenous migrants from the Eastern regions of the Soviet Union. Included in this process in the period under review, more than 90 000 residents of Moldova, about the same as it was expelled from the Republic during the deportation of 1941, 1949 and 1951

Keywords: organized recruitment, bureau, inspector, ministry, decree

Încercările autorităților de a aplica metodele mobilizării forțate în 1946-1947 au adus la dezertări în masă ale populației Moldovei, care nu puteau fi oprite nici cu arestări, nici cu condamnări la privațiuni de libertate. Toate acestea au impus regimul să aplice măsuri mai „liberale” și să restructureze organele de selectare organizată. La 15 iulie 1947, ministrul Rezervelor de Muncă al URSS V.Pronin a aprobat Regulamentul cu privire la Oficiul republican și regional (ținutul) pentru selectarea organizată a muncitorilor a Ministerului Rezervelor de Muncă. În funcția de șef al Oficiului Republican Moldovenesc pentru selectarea organizată, prin ordinul ministrului Rezervelor de Muncă al URSS V.Pronin nr.824k/1 din 24 iunie 1947, a fost numit Boris Kondratenko¹.

Numirea lui Kondratenko a avut loc în perioada, când conducerea Ministerului Rezervelor de Muncă a reînceput campania pentru introducerea ordinii în activitatea lui. În ordinul Direcției Principale pentru Selectare Organizată a Ministerului nr.59 din 6 august 1947 se menționa că un grup de Oficii se ocupă cu goana după cifrele îndeplinirii planului, încheind acorduri de muncă cu oameni, care nu sunt capabili la munca grea. În legătură cu aceasta, în ordin se stipula stabilirea unui control riguros în ceea ce privește ordinea efectuării selectării organizate, îndreptarea celor care au încheiat contracte la puncte de adunare ale acestora numai cu permisiunea șefului Oficiului și numai într-o zi stabilită anterior. Era aprobată și norma – un inspector pentru 100 de muncitori selectați. Se interzicea trimiterea grupurilor mai mici de 100 de persoane sau trimiterea fără certificate medicale ce confirmau starea sănătății, sau cu familiile. Excepția pentru cei căsătoriți se admitea numai în cazul îndreptării lor la Sahalin sau Kaliningrad cu condiția că aceștia constituie nu mai mult de 20% din numărul total al celor trimiși. În continuare, trimiterea cu familiile se efectua numai cu permisiunea specială a șefului Direcției Principale. Se interzicea trimiterea cu familiile pentru munca în industria carboniferă, metalurgia neagră, construcțiile Ministerului Combustibilului, Construcțiilor Militare și Maritime, Industriei grele ș.a. Era categoric interzisă trimiterea celor selectați la Moscova, Leningrad, Rostov-pe-

¹Șevcenco R. Politica migraționistă a regimului sovietic în RSS Moldovenească (1940-1947)// Studia Universitatis. Seria Științe Umanistice. Chișinău: CEP USM, 2010, nr.4 (34), pp.22-23.

Don, Celeabinsk, Sverdlovsk, Molotov (astăzi Permi), Kemerovo, orașele Uralului și Donbassului, acestea fiind localități cu regim².

Înăsprirea cerințelor a influențat asupra aprecierii de către Moscova a activității Oficiului Moldovenesc de Selectare Organizată. La 18 iulie 1947, șeful Direcției Moldovenești a Ministerului Rezervelor de Muncă (MRM) S.Ratundalov a semnat ordinele nr.24 și 25, prin care, în legătură cu permisiunea MRM, a indicat efectuarea selectării organizate a 65 persoane pentru trustul „Sevteajstroï” și a 250 de persoane pentru trustul „Iujspetștroï”, controlând, totodată, procesul încheierii acordurilor de muncă, a actelor de transferare a muncitorilor întreprinderilor; a corectitudinii finanțării muncitorilor, iar pentru „Iujspetștroï” – să elibereze limite pentru hrana a 250 de persoane și a vagoanelor pentru transportarea acestora. La 14 august 1947, Oficiul a primit și indicația de a selecta muncitori pentru trustul „Sevastopolistroi”, care devenea sarcina de prim-plan și se efectua din contul altor construcții al Ministerului Construcțiilor Militare și Maritime³. Dar, totodată, a urmat și atenționarea: la 12 august 1947, V.Pronin a semnat ordinul nr.393, în care se menționa faptul neîmplinirii planului primului semestru al a.1947 de către întreprinderile industriei grele, din motivul neasigurării construcțiilor cu muncitori din diferite regiuni ale URSS, inclusiv Moldova. De aceea, B. Kondratenko a primit indicația de a organiza activitatea aparatului împuterniciților la nivel corespunzător, stabilind sarcini pentru fiecare împuternicit și de a asigura controlul asupra lor, încheind procesul de selectare a muncitorilor pentru acest minister până la 15 septembrie 1947⁴.

Cunoscând atitudinea conducerii MRM față de activitatea Oficiului Moldovenesc pentru selectarea organizată, șeful Direcției Republicane a MRM S.Ratundalov, în ordinul său nr.32 din 31 iulie 1947, a arătat atitudinea destul de echilibrată față de Oficiu: au fost menționați atât împuterniciții, care au supraîmplinit planul și au primit mulțumiri (L.Saenco, r-nul Taraclia; C.Vacarciuc, r-nul Soroca, A.Crețu, r-nul Cornești ș.a.) și au fost premiați, cât și cei, care nu l-au îndeplinit: A.Balagan (r-nul Sângerei); A.Cerțov (r-nul Fălești); Cosa (r-nul Otaci) ș.a. Balagan și Ivanov (r-nul Kotovsk) au fost muștrați, câțiva împuterniciți au fost atenționați, iar inspectorul Agapitov (r-nul Cornești), pentru o beție și cheltuiala sumelor alocate a fost concediat, materialele cu privire la activitatea lui au fost prezentate organelor afacerilor interne. Acest caz a devenit pretextul înaintării noilor cerințe față de împuterniciți, care până atunci nu prezentaseră dări de seamă privind cheltuirea sumelor bănești, să prezinte dări de seamă privind mersul selectării organizate și sumele bănești cheltuite⁵.

Premierea pentru îndeplinirea planului a stimulat colaboratorii Oficiului. Ca urmare, pentru împlinirea și supraîmplinirea planului de selectare organizată toți angajații, începând cu șeful Oficiului B.Kondratenko, au fost premiați cu un salariu lunar. (Special pentru premierea lor Direcția Moldovenească a obținut de la Ministerul de resort 40 000 de ruble, în total 44 Oficii, care existau atunci în URSS, au primit pentru premierea colaboratorilor săi 1 345 000 de ruble)⁶. Însă, trebuie de subliniat, că premierea s-a efectuat doar pentru împlinirea și supraîmplinirea planului lunar. Dar planul anual pentru a.1947 nu a fost îndeplinit: din cei 51 000 cerute de MRM au fost îndreptate „numai” 36 635 de persoane⁷.

În 1948-1949 controlul asupra activității împuterniciților devine mai strict, mai ales în ceea ce privește cheltuielile financiare. Spre exemplu, în iunie 1948, MRM a interzis tuturor Oficiilor pentru Selectare Organizată să achite călătoria funcționarilor Oficiului, trimiși în deplasare pentru a însoți pe cei angajați cu sume mai majore, decât cele stabilite în regiunea dată⁸. În septembrie 1948, după un

² Arhiva Națională a Republicii Moldova, fond 3100. dos.2, f.14-16.

³ Ibidem, d.3, ff.1-2, 9.

⁴ Ibidem, d.2, ff.17-18.

⁵ Ibidem, d.3, f.8.

⁶ Ibidem, d.2, ff.8-8verso.

⁷ Ibidem, d.15, f.1.

⁸ Ibidem, d.4, f.9.

scandal cu împuternicitul Pobegailo, care a fost prădat de persoane neidentificate (au fost furate pașapoarte, preluate de la cei angajați la muncă) MRM a indicat, că toate pașapoartele trebuie să fie prezentate de către împuternicitul în organele locale ale Ministerului Afacerilor Interne – pentru efectuarea controlului posibilității de a elibera viza de reședință în localitatea, unde va lucra angajatul⁹.

În septembrie 1949, Direcția Principală pentru Selectarea Muncitorilor al MRM a interzis și selectarea muncitorilor în afara republicii (regiunii, ținutului), care erau angajați ilegal de către împuterniciți pentru a prezenta îndeplinirea planului¹⁰.

În 1949, și Guvernul RSSM a început să exercite controlul asupra activității Oficiului care, trimestrial, adopta Hotărârile cu privire la selectarea muncitorilor pentru trimiterea lor în diferite regiuni ale URSS, cu indicarea sarcinii pentru fiecare raion. Prima din aceste hotărâri, nr.33 din 12 ianuarie 1949, prevedea selectarea numai în 1949 a 1500 de persoane pentru munca la întreprinderile de industrie a ceaiului în Georgia¹¹. Următoarele hotărâri (nr.390 din 2 aprilie 1949, nr.838 din 6 iulie 1949 și nr.1177 din 5 septembrie 1949 și altele) se refereau la problemele îndreptării muncitorilor din Moldova în diferite regiuni ale URSS (Rostov, Tula, Moscova, Republica Osetia de Nord, construcția locurilor de odihnă din Crimeea, Stației Hidroelectrice din Stalingrad, construcții în Turkmenia, Donbass, uzinei de tractoare din Harkov ș.a)¹².

În continuare, aceste hotărâri au devenit permanente, iar controlul nemijlocit asupra activității Oficiului a revenit Guvernului RSSM, care, în afara indicațiilor MRM URSS, adopta propriile hotărâri și dispoziții, care se refereau la toate aspectele activității Oficiului, inclusiv a planurilor selectării organizate (în baza hotărârilor respective ale Guvernului URSS). MRM exercita conducerea generală și supravegherea activității Direcției Generale pentru Resursele Muncii în Moldova. Acest lucru se efectua după un model, care rămânea în vigoare cu unele schimbări pe parcursul întregii perioade de cercetare. În baza hotărârii respective a Consiliului de Miniștri (Guvernului) URSS executivul moldovean adopta propria hotărâre, care cerea de la Direcția Principală pentru Resursele Muncii să asigure executarea (selectarea și trimiterea) unui grup de muncitori din republica într-un număr, prevăzut de hotărârea Guvernului URSS (Guvernul RSSM se ocupa doar cu distribuirea trimestrială și lunară a acestora). Președinții executivelor sovietelor raionale, primind hotărârea Guvernului republican, aduceau conținutul acestuia la cunoștința sovietelor sătești și stabileau un control permanent asupra activității împuterniciților Oficiului, acordând ajutorul necesar acestora, inclusiv oferind și spații pentru punctele de adunare a muncitorilor, iar Ministerul Afacerilor Interne asigura eliberarea pașapoartelor¹³.

Anul 1949 a devenit important în istoria organelor de selectare organizată și din alte considerente. Muncitorii, pentru prima dată, au început să fie îndreptați la diferite construcții departamentale pe teritoriul republicii – spre exemplu, la cultivarea pădurilor sau construcția întreprinderilor. Numai în 1949 la aceste activități au fost trimise peste 5000 de persoane¹⁴.

În pofida hotărârii menționate cu privire la interzicerea semnării contractelor cu persoane incapabile la munca grea, această practică continua să aibă loc, pentru că Oficiile pentru Selectarea Organizată erau obligate oricum să îndeplinească planul. De aceea ele, oficiile, încheiau acorduri cu oricare bărbat, chiar și cu cei suspecți din punct de vedere a legii (fără documente personale, viză de reședință). Acest fapt a fost semnalat de către ministrul Rezervelor Muncii, V.Pronin, în ordinul nr.100 din 26 aprilie 1949, cerând încetarea definitivă a acestei practici¹⁵.

⁹Ibidem, f.101.

¹⁰Ibidem, f.26.

¹¹Ibidem, d.6, f.6.

¹²Ibidem, ff.1-4, 6-14, 30-32, 41-43, 45, 47.

¹³A se vedea, spre exemplu: Ibidem, d.6, ff.1-2.

¹⁴Ibidem, ff.15, 19.

¹⁵Ibidem, d.9, f.39.

Într-un alt ordin, nr.9/62 din 27 aprilie 1949, V.Pronin, pentru prima dată, abordează tema, care în deceniile următoare va deveni una dintre cele mai dureroase pentru structurile care se ocupau cu selectarea populației, care deja a devenit cauza dezertărilor în masă a locuitorilor republicii din întreprinderile, la care ei au fost mobilizați. Pronin a constatat că multe întreprinderi ale industriei grele, cele metalurgice, forestiere, de producere a hârtiei, a materialelor de construcții, a stațiilor electrice, a agriculturii ș.a. nu sunt pregătite către primirea muncitorilor, îndreptați de către Direcția Principală de Selectare Organizată a MRM URSS în legătură cu lipsa locuințelor la noul loc de muncă. De aceea, Pronin a permis șefilor Oficiilor pentru Selectarea Organizată (printre ei se afla și B.Kondratenko) să reducă numărul celor îndreptați. Personal lui B.Kondratenko a fost indicat să trimită la construcția Stației Hidroelectrice din Stalingrad 200 de muncitori în locul celor 600, prevăzuți în planul pentru a.1949¹⁶.

În același timp, situația lui B.Kondratenko, în calitate de conducător al Oficiului, devenea tot mai slabă. El nu a îndeplinit planul pentru selectarea organizată pentru a.1948, cu toate că acesta a fost redus radical: „numai” 6770 de persoane, au fost îndreptate 6322 (93,3 % din plan)¹⁷. În mai 1949, în conformitate cu Dispoziția Guvernului URSS nr.7550p din 25 mai 1949, planul selectării organizate a fost din nou brusc majorat – cu 39000 de persoane pentru toată URSS – pentru necesitățile Ministerului Construcțiilor Întreprinderilor Industriei Grele în trimestrul II a.1949, la aceasta s-au adăugat 15 000 de persoane pentru trimestrul al IV-lea al a.1949. Toate aceste 54 000 de persoane au fost distribuite după regiuni-donatoare – Ucraina, Belarusi, Georgia, Azerbaidjan, Uzbekistan, Moldova, Bașkiria, Tataria, ținutul Krasnodar, regiunile Voronej, Ulianovsk, Kursk, Moscova, Breansk, Tula, Iaroslavl, Oriol. Selectarea trebuia să se efectueze deja în iunie 1949 și despre mersul executării ei șefii Oficiilor trebuiau să informeze în fiecare decadă a lunii Direcția Principală pentru Selectarea Organizată a MRM¹⁸. Situația s-a complicat după ordinul lui V.Pronin nr.47-0 din 18 august 1949 cu privire la trimiterea în august-septembrie 1949 la întreprinderile Ministerului industriei petroliere a 23100 de muncitori (Moldova trebuia să contribuie cu 500 persoane). Dar nici această sarcină nu a fost îndeplinită: planul pentru a.1949 (9500 persoane) Oficiul Moldovenesc a realizat numai cu 88,2% (8379 muncitori trimiși)¹⁹.

Situația deja nu putea salva nici reducerea planului selectării muncitorilor pentru alte ministere (industriei carbonifere în trimestrul al II-lea al a.1949), nici prin lipsa de pregătire a multor construcții (Stația Hidroelectrică din Șciokino a Ministerului Stațiilor Electrice al URSS; trustul „Tkvarcelișahstroi” (Georgia); „Glavkaragandașahstroi” (Kazahstan) către primirea muncitorilor din motivul lipsei locuințelor, care a adus la reîntoarcerea a 374 de muncitori angajați din Moldova înapoi în republică²⁰. Activitatea Oficiului Moldovenesc de Selectare Organizată a fost supusă criticii și din partea Guvernului republican. De la început, în Hotărârea Guvernului nr.838 din 6 iulie 1949 „Cu privire la efectuarea selectării organizate a muncitorilor în trimestrul al III-lea al a.1949, se prevedea completarea personalului de împuterniciți raionali; până 15 iulie 1949 să organizeze consfăturile împuterniciților și de a fi trași la răspundere cei, care au atitudinea neglijentă față de funcțiile sale de serviciu, și se menționa, că planul primului semestru al a.1949 nu a fost executat (-840 de persoane)²¹. Hotărârea Guvernului republicii nr.1177 din 7 septembrie 1949 avea un caracter mult mai dur: îndeplinirea planului selectării organizate de către Direcția Moldovenească al MRM era apreciată nesatisfăcătoare, procentul executării planului se afla în permanentă scădere – în primul semestru al a.1949 – 69,2%; inclusiv în iunie 1949 – 47,2%; august – 51,2%, iar în total pentru 8 luni ale a.1949 –

¹⁶Ibidem, ff.42-43.

¹⁷Ibidem, d.15, f.1.

¹⁸Ibidem, d.9, ff.50-51.

¹⁹Ibidem, ff.106-107, d.15, f.1.

²⁰Ibidem, d.9, f.71, 144, 149-150.

²¹Ibidem, d.6, f.29.

73,5% din planul anual (-2140 persoane, inclusiv pentru industria metalurgică, carboniferă, petrolieră). Conducerea Direcției Republicane Moldovenești a MRM a fost acuzată în exercitarea unui control slab asupra activității inspectorilor raionali de selectare organizată; ajutorul nesatisfăcător acordat lor, necunoașterea situației la fața locului. Din motivul lipsei controlului din partea Direcției Republicane și ale președinților sovietelor raionale Sângerei, Drochia, Nisporeni ș.a. împuterniciții și inspectorii demult nu se ocupă cu activitatea de bază. Ca urmare, în multe raioane împuterniciții lipseau luni întregi (Leova, Edineț, Sculeni ș.a.). Din cauza disciplinei slabe aveau loc cazuri de agitație antistatală din partea împuterniciților. Vina o poartă și mulți președinți ai executivelor sovietelor raionale (Samozvankin – Drochia, Litvinenko – Sângerei; Kovalenko – vicepreședintele executivului sovietului raional Nisporeni), care sabotau procesul selectării organizate. Personal S.Ratundalov nu se interesează de problemele selectării organizate și în activitatea Oficiului deloc nu se amestecă²².

În hotărârea adoptată Kovalenko, Litvinenko și Samozvankin erau atenționați, că în cazul neîndeplinirii repetate ale indicațiilor, care se referă la selectarea organizată, împotriva lor vor fi luate măsuri drastice. Kondratenko, împreună cu executivile sovietelor raionale, până 20 septembrie 1949 era obligat să completeze definitiv Oficiul cu colaboratori pregătiți, să stabilească un control strict asupra activității împuterniciților, să le acorde ajutor practic și să asigure îndeplinirea planului selectării organizate pentru trimestrul al III-lea al a.1949; să explice președinților sovietelor sătești și ale colhozurilor obligația lor de a oferi ajutor în procesul selectării muncitorilor, iar executivelor sovietelor raionale – la ședințele sale, să ceară de la împuterniciții lor dările de seamă cu privire la mersul selectării. Toată această activitate trebuia fi luată sub un control strict din partea lui S.Ratundalov, care era obligat să raporteze până la 5 octombrie 1949, la ședința Guvernului republicii, despre mersul îndeplinirii planului trimestrului al III-lea al a.1949²³.

La ședința Guvernului republicii din 5 octombrie 1949, după prezentarea raportului lui S.Ratundalov, executivul a aprobat planul selectării organizate pentru trimestrul al IV-lea al a.1949 (3089 persoane), a cerut de la împuterniciți să elaboreze un grafic al trimiterii muncitorilor, iar cei mai activi dintre împuterniciți – să acorde ajutor colegilor cu rezultate mai slabe în executarea planului selectării²⁴.

Dar în această perioadă activitatea Oficiului Republican Moldovenesc provoca nedumeriri tot mai serioase și din partea Ministerului Rezervelor Muncii, unde au parvenit scrisorile de la Antipova și Țukanova. Aceste persoane s-au plâns de furturi de proporții a sumelor venite pe conturile Oficiului, de nănașism, care înflorește în Oficiul. Ca urmare, Ministerul a trimis la Chișinău revizorii săi. Acești funcționari au organizat în iunie 1949 revizia documentară a activității financiar-gospodărești a Oficiului în perioada ianuarie 1948 – martie 1949²⁵.

Structura Oficiului în această perioadă s-a stabilizat, incluzând în sine următoarea componență: șef (șef-adjunct al Direcției Rezervelor Muncii); consultant juridic, inspector pentru problemele cadrelor, secretară-dactilografă, Secția selectării organizate: șef (șef-adjunct al Oficiului), 5 inspectori; Secția de transportări și hrană: șef, inspector pentru transportări, medic-sanitar; Contabilitatea: contabil superior, contabil superior-revizor, contabil-revizor, casier; Unitatea gospodărească: șef, merceolog superior, șef al depozitului, dereticătoare-curier; Garaj: șef, mecanic, șofer al autoturismului. În componența cadrelor Oficiului intrau 66 împuterniciți pentru selectarea organizată, din ei 31 împuternicit raional, și 45 Oficii raionale (în loc de 31 în 1947)²⁶.

²²Ibidem, ff.37-38.

²³Ibidem, ff.38-40.

²⁴Ibidem, ff.45, 47.

²⁵Ibidem, d.9, f.113.

²⁶Ibidem, d.10, ff.3-4, 57, 64.

În rezultatul controlului efectuat s-a stabilit că confirmările despre primirea banilor erau anulate de către Kondratenko. În pofida indicațiilor privind reducerea personalului, numărul colaboratorilor Oficiului se afla în creștere și, în 18 luni, practic s-a dublat (la 1 ianuarie 1948 – 68, la 1 iulie 1949 – 124). În baza documentelor fictive au fost decontate 17240 de ruble, luate din sursele operaționale – 112000 de ruble, supracheltuieli la activitatea administrativ-gospodărească a ajuns 42800 de ruble. Numai un împuțernicit al Oficiului – Șcerbani – a furat 31639 de ruble și a dispărut fără urmă. Contabilul-șef Svișciiov elibera valorile materiale în baza informațiilor fictive, nu a luat măsuri față de 40 debitori ai Oficiului și nu deconta datoriile debitorilor. Balanțele prezentate pentru control erau de calitate nesatisfăcătoare. Unii colaboratori ai Oficiului nu erau trași la răspundere chiar pentru furturi și contrafacerea documentelor (Bâstrova, Eterman). Controlorii au stabilit instabilitatea monstruoasă a cadrelor – numai în 1948 au părăsit Oficiul 137 de persoane (138%), în 1949 – 29 de persoane ș.a. Pentru aceasta B.Kondratenko, în viziunea comisiei, merita o pedeapsă dură. Totodată, a fost luat în considerație faptul, că în 1949 nu au avut loc încălcări ale ordinii selectării organizate, iar activitatea Oficiului s-a îmbunătățit cât de cât. De aceea, controlorii au propus ca Kondratenko să fie atenționat că în cazul dacă nu va îmbunătăți activitatea financiar-gospodărească, nu va întări controlul și cadrele cu persoane cinstite și muncitoare, va fi eliberat din funcție și tras la răspundere foarte strictă²⁷.

Însă, proporțiile scandalului erau în creștere permanentă. În baza materialelor reviziei, prin sentința judecătorei populare al sectorului I al raionului Krasnoarmeisk (or.Chișinău), B.Kondratenko a fost condamnat la un an de muncă corecțională într-o pușcărie, însă, formal, rămânea șeful Oficiului și chiar a izbutit, aflându-se în închisoare, să explice lipsa sa la serviciu prin boală (!!!). Direcția Principală a Selectării Organizate al URSS a crezut această minciună și, prin ordinul nr.286k din 17 iunie 1950, a numit șef-interimar al Oficiului pe perioada bolii lui B.Kondratenko pe șeful-adjunct I.Șarko²⁸.

La 25 octombrie 1950, V.Pronin a semnat ordinul nr.303, în care s-au făcut concluziile activității lui B.Kondratenko în ultima etapa a aflării lui în funcția dată. S-a stabilit că, în ianuarie-august 1950, Kondratenko și noul contabil-șef al Oficiului Jdanov au permis împuțerniciților cumpărarea biletelor chiar în drum, iar șeful secției de transportare, Șalaghin (a fost concediat prin ordinul Direcției Principale pentru Selectarea Organizată nr.46 din 5 octombrie 1950 pentru trimiterea grupelor de muncitori fără bilete de călătorie, cumpărarea lor în drum și falsuri în procurarea biletelor) trimitea o parte din muncitori fără bilete de călătorie, cerând cumpărarea biletelor în drum pe banii noilor angajați. Marea parte a informațiilor cu privire la cumpărarea biletelor cu locuri rezervate era fictivă, ceea ce a permis unui grup de însoțitori ai selectaților (Blinov, Galiuk, Galiulin ș.a.) să aducă daună materială statului în sumă de 83196 de ruble, din care au fost furate 68042 de ruble. A fost din nou stabilit faptul supracheltuielilor banilor la necesitățile administrativ-gospodărești (30600 de ruble); nu au fost încasate datoriile (din 79400 de ruble au fost încasate doar 190 de ruble) și avansurile, care nu erau încasate nici la momentul semnării ordinului dat. De aceea, B.Kondratenko a fost eliberat din funcția deținută cu formularea „pentru selectarea nesatisfăcătoare a cadrelor și completarea cadrelor cu persoane, care nu inspiră încredere, și cheltuirea ilegală a surselor financiare de stat”. Au fost concediați: contabilul-șef I. Jdanov – pentru atitudinea neglijentă față de obligațiile de serviciu și încălcarea grosolană a disciplinei financiare, cu trimiterea materialelor privind activitatea lui în Procuratură pentru tragerea lui la răspunderea penală și încasarea daunelor financiare aduse; șeful-adjunct al Oficiului I.Șarko a fost strict atenționat pentru folosirea sumelor spre decontare în scopuri personale și atenția insuficientă față de problemele cheltuirii surselor financiare; șeful Direcției Principale de Selectare Organizată al MRM Cemalin și ajutorul acestuia, Santalin, a fost atrasă atenția la faptul, că aceștia, din martie 1950, nu au prezentat colegiului MRM propuneri privind eliberarea lui

²⁷Ibidem, d.9, ff.113-115.

²⁸Ibidem, d.13, f.8; d.14, f.28.

B.Kondratenko din funcție în legătură cu condamnarea lui. Noul șef al Oficiului a fost numit Andrei Maistrenko, contabil-șef – Adrian Sapunov. Ambii, în termen de 5 zile, erau obligați să prezinte la Procuratură materialele reviziei pentru tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate în furtul mijloacelor bănești cu încasarea daunelor financiare; interzicerea trimerii muncitorilor fără achitarea îndemnizației unice și eliberarea biletelor de călătorie în tren, sau achitarea îndemnizațiilor în drum spre punctul de destinație; datoriile celor concediați să fie încasate la înaintarea acțiunilor, iar datoria debitorilor să fie încasată în termen de până la 15 noiembrie 1950. Trimiterea muncitorilor era prevăzută în vagoane reutilate, procurarea biletelor cu locuri rezervate – numai în cazuri de excepție; bani pentru decontare trebuia de prezentat în sume strict limitate; actele privind transferarea muncitorilor trebuiau fi primite numai cu condiția semnării acestora de către conducătorul șantierului (sau adjunctul acestuia) și contabilului-șef (contabil superior). În septembrie 1952, M.Poleakov, noul șef al Direcției Principale pentru Selectarea Organizată a MRM, a cerut prezentarea raportului privind îndeplinirea acestui ordin – în termen până la 10 ianuarie 1953²⁹.

În afara acestuia, la 13 iulie 1950, ministrul MRM V. Pronin a semnat ordinul nr.178 „Cu privire la măsurile pentru înlăturarea neajunsurilor în selectarea și educarea cadrelor în Ministerul Resurselor Muncii”. În acest ordin, șeful nemijlocit al lui Kondratenko, șeful Direcției Moldovenești pentru Rezervele Muncii, S.Ratundalov, care a fost anterior demis din funcție, și colegii lui (șeful Direcției regionale Groznîi Agheev) au fost acuzați de atitudinea insuportabilă față de critică și alungarea funcționarilor, care exprimau observații critice. Ordinul a cerut întărirea conducerii locale, interzicerea încălcărilor disciplinei de stat, organizarea lucrului sistematic cu cadrele de conducere, stimularea criticii; întărirea procesului de pregătire și recalificare a cadrelor, stabilizarea lor; întărirea controlului asupra selectării și amplasării lor, cercetând calitățile lor politice și de serviciu. Se stabilea ordinea, prin care colaboratorii puteau fi numiți și eliberați din funcție numai cu chemarea lor la Direcție ș.a³⁰.

Scandalul în cadrul Direcției Moldovenești pentru Selectarea Organizată a fost menționat și în ordinul Direcției Principale pentru Selectarea Organizată a MRM nr.54 din 15 noiembrie 1950, în care se spunea despre selectarea, amplasarea și întărirea foarte nereușită a colaboratorilor Direcției, mai ales celor, care însoțeau muncitori la întreprinderi și altor persoane cu răspundere materială. S-au menționat furturi, săvârșite de către foștii colaboratori ai Oficiului³¹.

În cadrul politicii de reducere a personalului scriptic, care se efectua în această perioadă în URSS, la 9 ianuarie 1951 MRM a cerut reducerea personalului administrativ și de conducere a Oficiilor. Această indicație a atins și Oficiul Moldovenesc de Selectare Organizată, unde au fost reduse 6 unități³². Totodată, în această chestiune MRM s-a purtat foarte contradictoriu. Reducând cadrele, conducerea Ministerului a înțeles că, în realitate, există lipsă acută a acestora. De aceea, deja în martie 1951, șeful-adjunct al Direcției Principale pentru Selectare Organizată a MRM URSS N.Petrov i-a propus lui A.Maistrenko să completeze aparatul în mod urgent, până la 1 aprilie 1951, motivând prin faptul, că personalul aparatului raional și al colaboratorilor pazei este incomplet³³. În afara acestuia, în octombrie 1951, Direcția Principală pentru Selectare Organizată a interzis concedierea colaboratorilor Oficiului, care au trecut studiile la cursurile centrale și Cursuri pentru ridicarea calificării³⁴. Pentru ridicarea nivelului general și profesional al colaboratorilor Oficiului, inclusiv a împuterniciților, s-a început și organizarea lecțiilor și seminarelor³⁵.

²⁹Ibidem, d.13, ff.6-10; 26, d.14, f.29, 31.

³⁰Ibidem, d.13, f.2-4 (cu verso).

³¹Ibidem, d.14, ff.39-40.

³²Ibidem, d.13, ff.61-62, 64.

³³Ibidem, f.75.

³⁴Ibidem, f.77.

³⁵Ibidem, d.14, f.1.

În 1950 s-au schimbat și condițiile selectării organizate – în conformitate cu hotărârea Guvernului RSSM nr.974 din 3 iulie 1950, viitorilor muncitori trebuiau fi date explicații privind condițiile selectării și condițiile de trai la noul loc de muncă³⁶.

Aceste măsuri inițial au influențat pozitiv asupra executării planului: pentru prima dată în istoria Oficiului planul selectării organizate a fost îndeplinit cu succes – în loc de 5000 de persoane, planificate pentru a.1950, au fost selectate și trimise 7141 de persoane. Pentru îndeplinirea cu succes a planului pe 9 luni ale a.1950 A.Maistrenko, prin ordinul MRM al URSS nr.258 din 8 decembrie 1951, a fost decorat cu Diploma de Onoare a MRM și premiu (600 de ruble)³⁷.

În pofida faptului că situația cu selectarea cadrelor puțin s-a normalizat, colaboratorii Oficiului Moldovenesc, totuși, căutau posibilități de a simplifica viața și lucrau cum s-au deprins, selectând muncitorii în genere fără acorduri de muncă, nemaivorbind de luarea în evidență a potențialului de muncitori, de care dispunea raionul respectiv. Ei preferau să caute cadre în colhozuri slabe, știind că acolo e mai ușor să găsească doritori de a părăsi republica pentru a lucra în alte locuri. Ei erau susținuți și de o parte din președinți ai colhozurilor, care nu doreau să rămână fără muncitori și în multe cazuri refuzau categoric să permită colhoznicilor plecarea, în pofida tuturor indicațiilor Guvernului republican. Principala cauză a acestuia era, cum se menționa în Hotărârea Guvernului republicii nr.1720 din 19 decembrie 1951, activitatea slabă în masă între colhoznici, populația rurală necolhoznică. Atunci, pentru prima dată, s-a observat că conducătorii întreprinderilor și șantiierelor nu sunt interesați în crearea condițiilor normale de muncă și de trai pentru muncitori, pentru că aceasta cere cheltuieli mari. Conducătorii acestor structuri nu se supuneau cererilor împuterniciților, știind că răspunderea pentru neexecutarea planului o poartă MRM³⁸.

Conducerea Ministerului a reușit să obțină schimbarea acestei atitudini față de sine. Hotărârea Guvernului URSS nr.4881 din 28 noiembrie 1951 a stabilit că, începând cu 1 ianuarie 1952, selectarea organizată a muncitorilor este prevăzută în planul economiei naționale ale URSS și se realizează în conformitate cu hotărârile Guvernului URSS de către Oficiile de Selectare Organizată în baza acordurilor semnate între MRM cu ministerele și departamentele URSS. Același Oficiu selecta viitorii muncitori din cadrul populației orășenești, care nu este angajat în câmpul de muncă, iar în localitățile, unde se aflau întreprinderi și șantiere, conducătorii acestora erau obligați singuri să selecteze cadrele (inclusiv muncitori sezonieri). Oficiile de Selectare erau obligate doar să păstreze ordinea în acest proces, interzicând selectarea samavolnică și având dreptul de a trage conducătorii întreprinderilor pentru aceasta la răspundere³⁹. Cărmuirilor colhozurilor era recomandată eliberarea colhoznicilor în cazul încheierii contractelor de muncă în procesul selectării organizate, cu înregistrarea obligatorie a acordurilor și eliberarea certificatelor cu privire la eliberarea din colhoz (fără acest document ei nu puteau fi angajați la întreprinderi sau șantiere). Acordurile de muncă trebuiau fi încheiate pe un termen de nu mai puțin de 2 ani cu eliberarea a 50% din indemnizația unică⁴⁰. Pentru a nu permite selectarea cadrelor preponderent din colhozurile slabe, fără a ține cont de resursele umane de care dispunea raionul, la 23 mai 1952 a fost elaborată Balanța Orientativă a forței de muncă în RSSM în raioane și orașe. În urma analizei efectuate de noi, cele mai asigurate cu brațe de muncă erau în majoritate raioanele de nord (Otaci +2400 de persoane; Edineț +4500; Lipcani +5500; și o parte din raioanele centrale ale republicii (Bravicea +3600; Cornești +1300; Criuleni +2100 ș.a.), iar cel mai slab asigurate – raioanele de sud și est ale republicii: Dubăsari – 2800; Slobozia – 3200; Tiraspol – 4100; Taraclia – 2000; Congaz – 2900; Romanovca – 1900 ș.a.⁴¹.

³⁶ Ibidem, d.12, ff.29-30.

³⁷ Ibidem, d.15, f.1; d.19, f.75.

³⁸ Ibidem, d.18, ff.46-47.

³⁹ Ibidem, f.47.

⁴⁰ Ibidem, f.48.

⁴¹ Ibidem, d.22, f.48.

Măsurile luate temporar au îmbunătățit activitatea Oficiului – planul pentru selectarea organizată pentru a.1951 presupunea angajarea a 7557 de persoane, dar real au fost selectate și trimise 11702 persoane (154%) – cel mai bun rezultat în toată istoria selectării organizate în Moldova (în procente)⁴² (spre exemplu, în 1952, având planul de a selecta 12350 de persoane, au fost selectate numai 10797 (87,4%)⁴³; în 1953 – 9458 din 10600 după planul (89,2%), în 1954 – 8619 din 8800 după planul (97,9%) ș.a.⁴⁴.

Dar executarea planului se efectua cu aceleași metode vechi – fără a ține cont de numărul populației, capabilă să muncească. Ba mai mult, împluterniciții au început să prezinte dările de seamă colective, nu individuale, și fără a lucra cu populația. Sub acest pretext a „dărilor colective de seamă” mulți împluterniciți practic nu lucrau, așteptând apariția doritorilor de a pleca (Boldin, r-nul Brătușeni, Tebenov – r-nul Sângerei, Gorbaciov – r-nul Susleni; Jabin – r-nul Sculeni ș.a.). De aceea, A.Maistrenco, în raportul său din 7 septembrie 1951, a cerut prezentarea datelor despre executarea individuală a planului, inclusiv cu indicarea termenelor, ducerea evidenței lunare a rezultatelor muncii, creșterea calității muncitorilor trimiși; trimiterea lor numai în vagoane utilizate ș.a.⁴⁵.

Referindu-se la problema zonelor geografice, în care au fost trimise și selectate persoane din Moldova, trebuie de menționat că, în legătură cu informația foarte incompletă privind perioada anilor 1940-1947, noi putem indica aceste raioane numai parțial, spre exemplu, Donbass în perioada anilor 1945-1947⁴⁶.

După înființarea Direcției Principale pentru Selectarea Organizată în RSSM (1947) și apariția documentelor concrete noi am obținut posibilitatea de a prezenta tabloul real al acestor adrese. Direcțiile de bază pentru cei îndreptați prin sistemul selectării organizate în 1947-1953 au fost Caucazul de Nord, Crimeea, Stalingrad, Ural, Azerbaidjan, Turkmenia. Întreprinderile, care au primit aceste fluxuri de oameni, erau subordonate ministerelor din sfera construcțiilor, petrolului, metalurgiei negre, industriei grele, combustibilului ș.a.⁴⁷.

Așadar, putem concluziona, că perioada anilor 1947-1953 în istoria selectării organizate a muncii din Moldova se caracterizează cu unele schimbări în politica autorităților sovietice. De la selectarea forțată a forței de muncă ei au trecut la încheierea contractelor de muncă în diferite regiuni ale URSS (de la Crimeea până la Turkmenia). Regimul prefera să angajeze bărbați-holtei, care erau obligați, după plecare, să rămână pentru totdeauna la noul său loc de trai. În locul lor în Moldova venea valul de migranți- rusofoni. Doar în perioada cercetată (1947-1953) din Moldova prin aceste metode au fost trimise peste 90 000 de persoane, care, în mare parte, niciodată nu s-au întors înapoi. Pierderile umane din acești ani sunt comparabile pentru Moldova cu cele similare în urma deportărilor din anii 1941, 1949, 1951 (peste 90 000 de persoane).

BIBLIOGRAPHY

- 1.Arhiva Națională al Republicii Moldova. Fond 3100. Inventar 1.
2. Șevcenco R. Politica migraționistă a regimului sovietic în RSS Moldovenească (1940-1947)// Studia Universitatis. Seria Științe Umanistice. Chișinău: CEP USM, 2010, nr.4 (34), pp.20-23.
3. Шевченко Р. История молдавской прокуратуры-1 // [www.baza.md/ index.php.newsid=46](http://www.baza.md/index.php.newsid=46)

⁴²Ibidem, d.24, f.1.

⁴³Ibidem, ff.7, 12, 17, 24.

⁴⁴Ibidem, d.40, f.230.

⁴⁵Ibidem, d.33, ff. 31-39.

⁴⁶ Шевченко Р. История молдавской прокуратуры-1 // [www.baza.md/ index.php.newsid=46](http://www.baza.md/index.php.newsid=46)

⁴⁷ANRM. F.3100, inv.1, d.3, f.1; d.8, f.6-9, 14, 20, 26; d.12, f.18-20; d.18, ff.24-28; d.24, ff.1, 7, 12, 17, 24.